Strasbourg, 30 iunie 2021

CEPEJ(2021)4REV4

COMISIA EUROPEANĂ PENTRU EFICIENȚA JUSTIȚIEI
(CEPEJ)

Linii directoare privind videoconferințele în cadrul procedurilor judiciare

Document adoptat de CEPEJ în cadrul celei de-a 36-a reuniuni plenare (16 și 17 iunie 2021)

Această traducere a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și al Consiliului Europei. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a Consiliului Europei și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene.

Traducere cofinanțată de Uniunea Europeană

LINII DIRECTOARE

SCOP ȘI DOMENIU DE APLICARE

Prezentele orientări[1] oferă un set de măsuri-cheie pe care statele și instanțele ar trebui să le urmeze pentru a se asigura că utilizarea videoconferințelor în cadrul procedurilor judiciare nu subminează dreptul la un proces echitabil, astfel cum este consacrat la Articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), și respectă cerințele Convenției pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal. Scopul este de a oferi statelor un cadru menit să elimine orice risc de încălcare a drepturilor părților în timpul ședințelor la distanță, în special a dreptului acestora de a fi audiate și de a participa activ la proceduri, precum și a dreptului la apărare. Liniile directoare se referă la toate procedurile judiciare și se pot aplica mutatis mutandis și parchetelor.

Documentul este structurat după cum urmează: În prima parte, liniile directoare abordează aspecte procedurale referitoare la toate tipurile de proceduri judiciare, subliniind particularitățile procedurilor penale. În a doua parte, orientările abordează cerințele tehnice și organizatorice pentru videoconferințe în cadrul procedurilor judiciare. Anexa conține o listă de verificare a cerințelor de bază pentru punerea în aplicare a videoconferinței în practica judiciară.

DEFINIȚII

În sensul prezentelor linii directoare, termenii de mai jos se definesc după cum urmează:

i. **videoconferința** se referă la un sistem care permite comunicarea bidirecțională și simultană a imaginii și a sunetului, permițând interacțiunea vizuală, audio și verbală în timpul audierii la distanță;

ii. **audierea la distanță** se referă la o audiere care are loc prin videoconferință;

iii. termenul **"instanță"** se referă la autoritatea judiciară care organizează audieri la distanță, în cadrul exercitării funcțiilor sale.

PRINCIPII FUNDAMENTALE

A. Toate garanțiile unui proces echitabil prevăzute de CEDO se aplică audierilor la distanță în toate procedurile judiciare. Elementele-cheie sunt dreptul la acces efectiv la o instanță, echitatea procedurilor, caracterul contradictoriu al procesului, egalitatea armelor, administrarea corectă a probelor, timpul necesar pentru a se pregăti și accesul la materiale, decizia instanței într-un termen rezonabil, securitatea datelor și gestionarea riscurilor.

B. Statele ar trebui să stabilească un cadru juridic care să ofere o bază clară pentru a permite instanțelor să organizeze audieri la distanță în cadrul procedurilor judiciare.

C. Este de competența instanței să decidă, în cadrul juridic aplicabil, dacă o anumită audiere ar trebui să se desfășoare la distanță, cu scopul de a asigura echitatea generală a procedurii.

D. Instanța ar trebui să garanteze dreptul unei părți de a fi asistată efectiv de un avocat în toate procedurile judiciare, inclusiv confidențialitatea comunicării acestora.

[1] Orientările au fost elaborate pe baza unui proiect pregătit de experții CEPEJ : Marek Swierczynski (Polonia) și Alexandre Palanco (Franța).

PARTEA I - ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND VIDEOCONFERINȚA ÎN CEEA CE PRIVEȘTE DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL

Linii directoare privind toate procedurile judiciare

Decizia de a organiza o ședință la distanță

1) Statele ar trebui să se asigure că cadrul juridic oferă instanțelor suficiente motive pentru a decide dacă o ședință la distanță poate sau ar trebui să aibă loc într-un anumit caz.

2) Pe baza cadrului juridic oferit de stat, instanța ar trebui să stabilească dacă organizarea unei ședințe la distanță este rezonabilă și adecvată în circumstanțele specifice ale cazului și să își motiveze decizia.

3) Părțile ar trebui să aibă posibilitatea de a se consulta cu instanța: i) cu privire la posibilitatea sau la necesitatea de a organiza o ședință la distanță în cauza respectivă, ii) cu privire la modalitățile specifice pentru o astfel de ședință la distanță, iii) pentru a aborda orice preocupări ale părților în materie de securitate și iv) pentru a solicita instanței să organizeze o ședință în persoană, motivându-și decizia.

4) Decizia ar trebui să poată fi supusă unei eventuale reexaminări în fața unei autorități competente, în conformitate cu legislația națională.

Dreptul de a participa efectiv

5) Instanța ar trebui să le ofere participanților posibilitatea de a testa calitatea audio și video, fie înainte, de exemplu prin autotestare, fie la începutul ședinței, permițând fiecărui participant să se familiarizeze cu caracteristicile platformei de videoconferință.

6) În timpul ședinței la distanță, instanța ar trebui să fie în măsură să monitorizeze în permanență calitatea imaginii și a sunetului legăturii video pentru a reduce la minimum incidentele tehnice care pot afecta dreptul părților de a participa efectiv la procedură.

7) Instanța ar trebui să se asigure că transmisia poate fi văzută și auzită de către persoanele implicate în procedură și de către membrii publicului în cazul în care procedura este publică.

8) Instanța ar trebui să ia în considerare situația și provocările persoanelor aflate în poziții vulnerabile, cum ar fi copiii, migranții sau persoanele cu dizabilități, în decizia de a organiza o audiere la distanță și modalitățile acesteia.

9) Instanța ar trebui să suspende audierea în cazul unui incident tehnic până când acesta este corectat, în funcție de natura sa. O astfel de suspendare ar trebui să fie înregistrată în procesul-verbal al ședinței la distanță.

Identificarea și confidențialitatea

10) Toți participanții la ședința la distanță ar trebui să fie identificați de către instanță. Măsurile de identificare ar trebui să se încadreze în mod clar în cadrul juridic aplicabil și să nu fie excesiv de intruzive sau împovărătoare.

11) Confidențialitatea participanților la ședința la distanță ar trebui să fie protejată, iar riscurile respective pentru viața privată a acestora ar trebui să fie atenuate de către instanță. Ar trebui să se ia toate măsurile necesare pentru a elimina orice risc de încălcare a dreptului părților la viață privată.

Publicitatea și înregistrarea

12) Instanța ar trebui să păstreze caracterul public al ședinței la distanță prin crearea unei proceduri cuprinzătoare pentru participarea publicului. Publicitatea ședinței la distanță poate fi asigurată, de exemplu, permițând publicului să se alăture ședinței la distanță în timp real sau încărcând înregistrările pe site-ul instanței.

13) Fotografierea, înregistrarea, difuzarea sau orice altă formă de diseminare a oricărei părți a ședinței la distanță (inclusiv a înregistrării audio) nu poate fi făcută decât cu autorizarea prealabilă a instanței.

Martorii și experții

14) În măsura în care un sistem juridic național permite acest lucru, audierea martorilor și a experților în timpul ședinței la distanță ar trebui să urmeze cât mai îndeaproape posibil practica adoptată atunci când un martor sau un expert este prezent în sala de judecată.

15) Ar trebui să se acorde o atenție specială dispozițiilor respective pentru a se asigura integritatea ședințelor la distanță și pentru a se evita presiunile sau influențele asupra martorilor sau experților în timpul acestor ședințe.

Probele

16) Instanța ar trebui să furnizeze instrucțiuni privind procedura pe care participanții trebuie să o urmeze pentru a prezenta documente sau orice alte materiale în timpul audierii la distanță.

17) Ar trebui să se ia măsuri practice pentru a se asigura că toți participanții pot vedea și/sau auzi materialul prezentat în timpul ședinței la distanță.

18) Prezentarea de noi acuzații, argumente și/sau probe în timpul unei ședințe la distanță ar trebui să respecte principiul contradictorialității, iar instanța ar trebui să asigure dreptul la contraprobe.

Interpreții

19) În cazul în care este nevoie de un interpret în timpul ședinței la distanță, ar trebui să se prefere prezența interpretului alături de participantul care nu vorbește limba instanței.

20) În orice moment al ședinței, interpretul trebuie să aibă un contact vizual adecvat cu persoana al cărei discurs este interpretat.

Linii directoare specifice pentru procedurile penale

Obiectiv legitim

21) În cazul în care legislația nu impune consimțământul liber și în cunoștință de cauză al acuzatului, decizia instanței de participare a acestuia la ședința la distanță ar trebui să servească unui scop legitim.

22) Scopul legitim al ședinței la distanță în cadrul procedurilor penale ar trebui să se bazeze pe valori precum protecția ordinii publice, a sănătății publice, prevenirea infracțiunilor și protecția dreptului la viață, la libertate și la siguranță al martorilor și al victimelor infracțiunilor. Respectarea dreptului la un proces într-un termen rezonabil poate fi luată în considerare de către instanță în special în etapele procedurii ulterioare primei instanțe.

Participarea efectivă a acuzatului

23) Legătura video furnizată ar trebui să permită acuzatului să vadă și să audă participanții la ședința la distanță, inclusiv celelalte părți, judecătorii, martorii și experții. Participanții ar trebui să poată să îl vadă și să îl audă pe acuzat.

24) Instanța ar trebui să reacționeze la incidentele tehnice raportate de către acuzat. Înainte de audierea la distanță, acuzatul ar trebui să fie informat cu privire la procedura de raportare a incidentelor tehnice către președintele instanței (de exemplu, prin desemnarea unui agent oficial responsabil în apropierea acuzatului sau prin intermediul unui buton de alertă pe interfața de legătură video).

25) În cazul unui comportament necorespunzător continuu al acuzatului, instanța ar trebui să îl informeze pe acuzat cu privire la competența sa de a dezactiva, întrerupe sau suspenda legătura video a acuzatului, înainte de a lua efectiv această decizie.

26) În cazul în care acuzatului i s-a închis microfonul, instanța ar trebui să se asigure că reprezentantul legal al acuzatului este în continuare în măsură să își exercite dreptul la asistență juridică în timpul ședinței la distanță și al procedurii în ansamblu.

Reprezentare juridică

27) Acuzatul ar trebui să aibă acces efectiv la reprezentare juridică înainte și în timpul audierii la distanță, inclusiv dreptul de a comunica cu avocatul său în mod confidențial înainte de începerea audierii.

28) Instanța ar trebui să amâne sau să suspende ședința la distanță în absența reprezentantului legal al acuzatului. În astfel de circumstanțe, instanța ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a asigura dreptul la reprezentare juridică al acuzatului, inclusiv posibila numire a unui apărător din oficiu.

29) Acuzatul ar trebui să poată discuta cu reprezentantul său legal și să schimbe instrucțiuni confidențiale fără a fi supravegheat. Prezența altor persoane care împart aceeași cameră cu inculpatul în timpul acestor conversații ar trebui exclusă.

30) Acuzatul ar trebui să poată comunica cu reprezentantul său legal printr-un sistem securizat. Acuzatul ar trebui să fie asigurat de confidențialitatea acestor comunicări. Utilizarea unei linii securizate, diferită de legătura video furnizată pentru audierea la distanță, ar trebui să fie privilegiată.

31) Ar trebui să se ia măsuri specifice pentru a se asigura că interpretarea comunicării dintre acuzat și reprezentantul său legal nu aduce atingere confidențialității acesteia.

PARTEA II - ASPECTE ORGANIZATORICE ȘI TEHNICE ALE VIDEOCONFERINȚELOR

Cerințe cheie

32) Statele sunt încurajate să aloce fonduri și resurse publice adecvate pentru a permite utilizarea eficientă a videoconferințelor în cadrul procedurilor judiciare.

33) Statele ar trebui să asigure, pe cât posibil, o experiență de audiere cât mai apropiată de realitate, inclusiv o comunicare și o interacțiune deplină între toate părțile implicate în procedură și persoana care urmează să fie audiată.

34) Desfășurarea audierii la distanță ar trebui să se bazeze pe principiile echității, eficienței, rapidității procedurilor, cooperării, securității și legalității prelucrării datelor cu caracter personal.

Instrucțiuni pentru participanți

35) Instanța ar trebui să furnizeze participanților reguli clare, instrucțiuni și/sau tutoriale privind utilizarea videoconferinței și desfășurarea audierii la distanță. Se recomandă să se pregătească materiale informative nu numai în format text, ci și sub formă de videoclipuri scurte. Ar trebui avute în vedere tutoriale pe măsură sau sesiuni de formare privind utilizarea platformei. Participanților ar trebui să li se reamintească faptul că se prezintă în fața instanței și, prin urmare, ar trebui să se comporte în mod corespunzător, în conformitate cu legile aplicabile, cu bunele practici și cu eticheta instanței, care ar trebui să fie adaptate în orice caz la ședințele la distanță.

36) Instanța ar trebui să informeze în prealabil participanții în mod suficient cu privire la cerințele tehnice, inclusiv data, ora (ținând seama de diferitele fusuri orare), locul și condițiile de desfășurare a ședinței la distanță.

37) Instanța ar trebui să solicite participanților să asigure o conexiune video fiabilă de calitate suficientă și să asigure o vizibilitate și o iluminare adecvate pentru a putea participa în mod eficient la ședința la distanță.

38) În cazul în care este posibil și necesar, instanța ar trebui să programeze o sesiune de videoconferință de probă înainte de ședința la distanță pentru a permite furnizarea de îndrumări cu privire la modul în care se va desfășura ședința, la tehnologia care va fi utilizată și la orice alte aspecte relevante.

39) Instanța și participanții ar trebui să se alăture sesiunii de videoconferință cu suficient timp înainte de începerea ședinței la distanță pentru a rezolva orice probleme tehnice.

40) Toți participanții ar trebui să fie informați de către instanță cu privire la posibilele dificultăți tehnice și de altă natură pe care le-ar putea întâmpina ceilalți și ar trebui să li se reamintească să evite să vorbească prea mult și să își dezactiveze microfoanele atunci când nu vorbesc.

41) În funcție de legislația națională, participanții pot asista la o ședință prin videoconferință din săli de judecată, centre de detenție, cabinete de avocați sau alte locuri sigure. Cadrul audierii, inclusiv echipamentul, ar trebui să garanteze integritatea declarațiilor fiecărui participant, în special a celor vulnerabili.

Securitate

42) Ar trebui să se ia măsuri practice în prealabil pentru a reduce riscul ca hardware-ul, software-ul și conexiunile de videoconferință să fie vulnerabile la un acces necorespunzător, cum ar fi pirateria informatică sau alte tipuri de acces ilicit.

43) Ar trebui să existe planuri de urgență pentru a face față în mod eficient unor probleme cum ar fi defecțiuni tehnice bruște, deconectări, pene de curent (canale de comunicare alternative și asistență tehnică) sau încălcări ale securității datelor.

44) Serviciile de cloud computing utilizate în timpul audierilor la distanță și eventualele stocări de date ar trebui să respecte legislația privind protecția datelor.

45) Autonomia instanței ar trebui să fie consolidată și nu limitată prin utilizarea tehnologiei, în special prin utilizarea instrumentelor și serviciilor de inteligență artificială.

46) Utilizarea instrumentelor de inteligență artificială, cum ar fi filtrele electronice de sunet sau video, ar trebui să se afle sub controlul instanței.

47) În cazul în care există o defecțiune tehnică care nu poate fi remediată, atunci audierea la distanță ar trebui amânată sau suspendată.

Standarde tehnice

48) Hardware-ul și software-ul de videoconferință trebuie să respecte standardele minime ale industriei pentru a facilita interoperabilitatea, indiferent de tipul de videoconferință utilizat, și pentru a reduce întârzierile în transmiterea datelor video și audio.

49) Statele ar trebui să aibă în vedere ca normele privind videoconferințele să fie neutre din punct de vedere tehnologic și să nu impună sau să discrimineze în favoarea unui anumit tip de tehnologie de videoconferință.

50) Hardware-ul și software-ul de videoconferință ar trebui să asigure o calitate video și audio suficientă pentru a asigura o conectivitate audio-vizuală continuă și adecvată, permițând părților să urmărească procedurile și să participe efectiv la acestea.

51) Toți participanții la audierea la distanță, în special judecătorul, ar trebui să poată vedea și auzi atât vorbitorul care pune întrebări sau face declarații atunci când este audiat, cât și reacția celorlalți participanți.

52) Sistemul de videoconferință pus la dispoziție de instanță ar trebui să fie gratuit pentru toți participanții, să fie ușor accesibil și ușor de utilizat, să funcționeze cu hardware standard și să asigure protecția datelor.

53) Statele ar trebui să revizuiască permanent standardele tehnice legate de videoconferințe.

Asistență tehnică

54) Judecătorii, părțile, personalul instanței și alți participanți ar trebui să aibă acces la asistență IT în timpul audierilor la distanță pentru a evita întârzierile și dificultățile tehnice în timpul utilizării unui sistem de videoconferință.

Instruire și bune practici

55) Statele ar trebui să ofere judecătorilor, personalului instanțelor și practicienilor din domeniul juridic o instruire suficientă în domeniul soluțiilor informatice și al standardelor internaționale conexe de protecție a drepturilor omului**.**

56) Statele ar trebui să încurajeze instanțele să împărtășească cele mai bune practici de videoconferință pentru a reduce costurile și a crește eficiența.

Anexa

Lista de verificare pentru desfășurarea videoconferințelor în practica judiciară

- Securitate: nivelul de securitate dorit, derivat din tipul de procedură.
  - autorizație
    - doar participanții doritori (invitați) care participă
  - autenticitate
    - asigurarea identității participantului
  - confidențialitate (păstrarea confidențialității conferinței)
    - criptare
  - infrastructură privată sau publică
    - infrastructură publică (cloud, găzduire)
    - soluție găzduită la fața locului
    - infrastructură privată
  - gestionarea utilizatorilor
    - autentificarea participanților
- Înregistrare
  - voce
  - voce și video
  - voce pe mai multe canale
- Accesibilitate
  - echipament
  - software
  - versatilitate (ușurința de utilizare)
- Calitate
  - rezoluție
  - lățime de bandă
  - sensibilitate
  - echipament
    - ecrane
    - rezoluția camerei
    - calitatea microfonului
    - numărul de piste (microfoane și camere)

- Tipul de licență:
  - proprietar sau sursă deschisă
- Echipamente de videoconferință
  - profesionale (instalate permanent în sălile de judecată)
  - profesional (mobil)
  - semi-profesională (săli de ședință cu ecrane și camere)
  - electronice de consum (camere web cu difuzoare, căști cu microfon)
  - dispozitive mobile (tablete, telefoane mobile)
- Vizibilitate
  - sala de judecată: ecrane, difuzoare permit tuturor părților să urmărească procedura
  - martor sau expert
- Standarde
  - deschis vs.
  - proprietar
- Interoperabilitate
  - protocoale standard (standard ITU)
  - IP la IP
- Partajarea documentelor
  - cameră de luat vederi pentru documente (documente în formă fizică)
  - partajarea ecranului (orice conținut digital)
- Funcționarea camerei
  - cameră statică (fixă)
  - înclinare/ întoarcere/zoom/focalizare manuală
  - automat (controlat vocal)
  - operare de la distanță
- Protecția martorilor
  - camere separate pentru martori (posibil în afara sediului)
  - distorsiunea vocii
  - estomparea/distorsionarea/dezactivarea imaginii
- Sesiuni private
  - părțile se consultă cu avocații lor
- Interpretare
  - interpreți off-site
  - interpretare simultană
- Utilizarea IA
  - subtitrare automată

    - identificarea vorbitorului
    - conversia din voce în text
    - filtre
- Planificarea unei videoconferințe
    - utilizarea unui sistem de rezervare pentru videoconferințe (calendarul) - o sală de judecată poate fi rezervată în funcție de echipamentul tehnic al acesteia
    - tehnician - testare prealabilă, stabilirea videoconferinței, stand-by